

TA'LIMDA INNOVATSION-TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHDA XALQARO TAJRIBANING AHAMIYATI

Isoqova Sitora Shamsiddin Qizi

Kirish. Bugungi kunda mamlakatimizda ta'limning barcha sohalarida tub islohotlar amalga oshirilmoqda. Masalan "Ta'lim to'g'risida"gi qonun 2020 yil 23 sentabrda qabul qilingan. Ushbu normativ-huquqiy xujjat puxta o'ylangan ilmiy amaliyoti ijodkorlik va ijtimoiy faol, ma'naviy jihatdan boy yangi avlodni shakllantirish hamda yuqori malakali, jahon standartlariga javob beradigan raqobatbardosh kadrlar tayyorlashdan iborat istiqbolli va ulkan maqsadga erishish uchun ilmiy-nazariy asos va strategik zamin yaratdi. Avvalo boshlang'ich, umum o'rta hamda oliy va o'rta maxsus ta'limi tizimining hamma bo'g'inlarida ma'naviy umumqadriyatlar tamoyillari asosida talaba-yoshlarni o'qitish va tarbiyalash borasida barcha o'quv fanlari pedagoglari zimmasiga mas'uliyatli vazifalar yuklandi.

Yurtimizning ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy rivojlanishini jadallashtirish va uning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda ta'lim tizimining o'rni beqiyosdir. Dunyoda ta'lim tizimida ro'y berayotgan ta'limning internatsionallashuvi, talabalarning xalqaro mobilligi, ta'lim dasturining tez o'zgaruvchanligi kabi global tendensiyalar qatoriga ta'lim sifatini ta'minlash masalasi alohida ahamiyat kasb etib bormoqda. Zamonaviy ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlar hamda bo'lajak mutaxassislarning ma'naviy-ahloqiy, intellektual va kasbiy salohiyatiga nisbatan qo'yilayotgan yuqori talablar ta'lim muassasalari oldiga xalqaro talablarga javob bera oladigan sifatli kadrlar tayyorlash vazifasini qo'ymoqda. Bu vazifalarni bajarish yo'lida esa ta'limda innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish talab etiladi. Ammo ta'lim tizimida zamonaviy tendensiyalarni, ayniqsa, rivojlangan xorijiy mamlakatlardagi ta'lim tizimida foydalanayotgan innovatsion pedagogik texnologiyalarni isloh qilishning zamonaviy tajribalari nisbatan sekin o'zlashtirilmoqda. Pedagogik texnologiya - bu o'quv jarayonini

zamonaviy tashkil etish tizimi bo'lib, u ta'limning zaruriy sifatini ta'minlaydi va jadallashgan ilmiy-texnik taraqqiyot talablariga javob beradigan, ta'lim shakllarini takomillashtirish vazifasini ko'zlagan o'qitish jarayonlarini texnika va inson omillarida, ularning birgalikdagi harakatlari vositasida yaratish, tadbiq etishning izchil metodidir. Ta'lim jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish davr talabi bo'lib hisoblanadi. Pedagogik texnologiya-texnika resurslari, odamlar va ularning o'zaro ta'sirini hisobga olgan holda ta'lim shakllarini optimallashtirish vazifasini qo'yuvchi o'qitish va bilimlarni o'zlashtirishning xamma jarayonlarini yaratish, qo'llash va aniqlashning tizimli metodi (YUNESKO). Ta'lim jarayonida yangi innovatsion texnika-texnologiyalardan foydalangan holda dars o'tish, so'nngi texnikalar bilan jihozlangan laboratoriya xonalaridan foydalangan holda mashg'ulotlar o'tkazish, mutaxassislik bo'yicha, masalan kimyo sohasidagi so'nngi innovatsiyalar haqida ma'lumotlar keltirib, jahon tajribasidan namunalar keltirib o'tish talabalarni yangilik yaratish ruhida tarbiyalashga turtki bo'ladi.

Bizningcha, jamiyatda ijtimoiy va gumanitar fanlarning roli muhimdir. Ayniqsa, Vatan tarixi, tarbiya asoslari, ona tili va adabiyoti, geografiya, O'zbekistonning eng yangi tarixi, xorijiy tillar fanlari ma'naviy umumqadriyatlar, boy madaniy meros va an'analar bilan o'quvchilarni qurollantirish hamda ularda ma'naviy madaniyatni shakllantirish uchun imkoniyatlar yaratila boshlandi. Ta'kidlash lozimki, jamiyatning qay darajada rivojlanganligi yoshlarga berilayotgan ta'lim va tarbiyaning qay ahvolda ekanligi bilan belgilanadi. Aholi tarkibida yoshlar ko'pchilikni tashkil etadi. Bolalar, o'smirlar va yoshlarning aholi umumiy salmog'ida salkam 67% ni tashkil qiladi, ya'ni respublika aholisining 2/3 qismi yoshlardir. "Bu xususda yoshlarimiz xaqli ravishda Vatanimizning kelajagi uchun javobgarlikni zimmasiga olishga qodir bo'lgan, bugungi va ertangi kunimizning hal etuvchi kuchiga aylanib borayotgani barchamizga g'urur va iftixor bag'ishlaydi. Mamlakatimizda 30 yoshgacha bo'lgan yoshlar soni 18 milliondan ziyod. Bu – aholining qariyb 55 foizini tashkil etadi. Zamon talablarini ilg'ash va amalga oshirish, soha va tarmoqlarni olg'a boshlashda bu juda katta tayanch, bebaho xazinadir",

– deya qayd etadi mamlakat Prezidenti Shavkat Mirziyoev.

Darhaqiqat, milliy va umumbashariy qadriyatlarga mos xalqaro ta'lim standartlari, o'quv dasturlari va rejaları, darsliklarni ishlab chiqish, shuningdek, ta'lim jarayonini tashkil etish uchun yetakchi xalqaro ekspertlar hamda mutaxassislarni jalb etish o'ta muhim edi. Bu shubhasiz, ko'pmillatli mamlakatda ta'lim-tarbiyaning inosonparvarligini ta'minlash, uning xalqaro obro'sini yanada oshirish tizimini yangi bosqichga olib chiqdi. Bu xususda mamlakat Prezidenti Shavkat Mirziyoev 2016 yil 30 dekabr kuni mamlakatning yetakchi ilm-fan namoyondalari bilan bo'lgan uchrashuvda shunday degan edi:

Mamlakatimiz va jamiyatimizning zamon talablari darajasida rivojlanishini ilm-fansiz tasavvur qilish qiyin. Ilm-fan taraqqiyotida fundamental tadqiqotlar muhim ahamiyat kasb etadi. Aynan ular orqali yangi bilimlar o'zlashtiriladi va nazariyalar shakllantiriladi, kelgusi amaliy tadqiqotlar va innovatsion ishlanmalar uchun mustahakam asos yaratiladi.

2017 yil 22 dekabrda mamlakat Prezidenti Shavkat Mirziyoev O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisiga yo'llagan Murojaatnomasida: Ta'lim tizimidagi innovatsiya va kreativ yondashuvlar asosida Muhammad Xorazmiy va Mirzo Ulug'bek nomlari bilan ataladigan, aniq fanlar chuqur o'qitiladigan maxsus maktablar tashkil etildi. Oliy ta'lim tizimini yanada takomillashtirish borasida ham ko'plab amaliy ishlar qilinmoqda. Jumladan, "2017–2021 yillarda oliy ta'lim tizimini kompleks rivojlantirish dasturi qabul qilindi. Yangi tashkil etilgan institut va filiallar hisobidan yurtimizdagi oliy ta'lim muassasalari soni 81 taga, hududlardagi filiallar 15 taga, xorijiy universitetlar filiallari 7 taga yetdi. Shular qatorida Olmaliq shahrida Moskva po'lat va qotishmalar institutining, Toshkent shahrida esa AQShning Vebster universitetining filiallarini tashkil etish bo'yicha kelishuvlarga erishilganini ta'kidlash lozim. Oliy ta'lim muassasalarida iqtisodiyotning real sektoridagi talab va ehtiyojdan kelib chiqib, sirtqi va kechki bo'limlar ochildi".

Davlatimiz uchun so'nggi olti yilda Shavkat Mirziyoev siyosiy yetakchiligida yangi

O'zbekistonni barpo etish hamda uning Uchinchi Renessans poydevorini yaratish borasida jiddiy va tub o'zgarishlar hamda ulkan yangilanishlar davri boshlandi. Chunonchi, akademik- allomalar – O.U.Salimov va A.X.Saidovlar rahbarligida tayyorlangan va «Ta'lim» nashriyoti tomonidan chop etilgan «Qadimgi sharq sivilizatsiyalaridan yodgorliklar» asari ushbu jabhadagi keng qamrovli izlanishlar mahsulidir. Unga Prezident Shavkat Mirziyoevning «Biz keng ko'lamli demokratik o'zgarishlar, jumladan, ta'lim islohotlari orqali O'zbekistonda yangi Uyg'onish davri, ya'ni Uchinchi Renessans poydevorini yaratishni o'zimizga asosiy maqsad qilib belgiladik», degan so'zlari epigraf qilib olingan.

Xalqaro Islom akademiyasi huzurida «Ziyo» media- markazi tashkil etilib, u ajdodlarning diniy-ilmiy merosini keng targ'ib qilish, dinning haqiqiy insonparvarlik maqsadi hamda diniy-ma'rifiy hayotda sodir bo'layotgan yangiliklardan keng jamoatchilikni xabardor etishni ta'minlovchi asosiy media-tuzilma hisoblanadi. O'zbekiston musulmonlari idorasi huzurida «Vaqf» xayriya jamoat fondi tashkil etildi. Uning asosiy vazifasi masjidlar, ziyoratgohlar, muqaddas qadamjolar va shu kabi boshqa ob'ektlarning ta'mirlanishini moliyalashtirish, ularning moddiy-texnika bazasini yaxshilash hamda ushbu soha xodimlarini moddiy qo'llab-quvvatlashdan iboratdir.

Mamlakatda kelajagimizni belgilab beruvchi muhim tizim sifatida maktab ta'limini yanada ravnaq toptirish uchun Prezident Farmoniga muvofiq tasdiqlangan 2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasida «Adolatli ijtimoiy siyosat yuritish, inson kapitalini rivojlantirish» alohida yo'nalish sifatida belgilanib, maktab ta'limiga oid yangi qator maqsadlar qabul qilindi. Jumladan, Maktablarni rivojlantirish milliy dasturini joriy etish orqali xalq ta'limi tizimida qo'shimcha 1,2 million o'quvchi o'rni yaratish, yangi maktablar qurish, xususiy maktablarni ko'paytirish, ta'lim sifatini yaxshilashni nazarda tutuvchi milliy dasturni ishlab chiqish va amalga oshirish qayd etildi.

Hujjatga asosan, o'quv o'rinlari sonini 2026-yil yakuniga qadar 6,4 milliongacha yetkazish ko'zda tutilmoqda. Nodavlat ta'lim xizmatlari ko'rsatuvchi tashkilotlarga

sharoit va imkoniyatlarni kengaytirish orqali ularning ulushini 2026 yilda 8 foiz, jumladan, 2022-yilda 3 foiz ko'paytirish mo'ljallanmoqda. Prezident Shavkat Mirziyoev raisligida 2022-yil 28 yanvar kuni o'tkazilgan videoselektor yig'ilishida maktab ta'limini rivojlantirish masalalari atroflicha muhokama qilindi. Bu sohadagi islohotlarni kechiktirishga haqqimiz yo'q. Maktab ta'limida poydevorni bugundan mustahkam qo'yishimiz kerak. Bunga barcha e'tiborimiz va resurslarimizni safarbar qilamiz. Qiyin yo'lni tanlayapmiz, lekin shu yo'l muammolarni yechadi, – dedi davlatimiz lideri.

Darhaqiqat, xalq ta'limi tizimiga qo'yilayotgan talablar dunyo andozalariga mos. «Zamonaviy maktab» deganda, ikki jihatni birgalikda o'zgartirish zarurati aks etadi: birinchisi, hard skills, ya'ni qattiq komponent – zaruriy infrastruktura, moddiy-texnik ta'minot, ikkinchisi, soft skills, ya'ni yumshoq komponent – ta'lim ishtirokchilari, pedagoglar va maktab rahbarlari, o'quvchi-yoshlarning bilim saviyasi va dunyoqarashini kengaytirish. Quvonarlisi, bugun mamlakatimizda ayni shu jihatlarga alohida ahamiyat berilmoqda.

2026 yilgacha o'quv dasturlari va darsliklarni ilg'or xorijiy tajriba asosida to'la qayta ko'rib chiqib, amalda joriy etish eng muhim maqsad sifatida belgilandi. Bu esa strategiyada belgilangan maktablarda ta'lim sifatini yaxshilash, pedagog kadrlarning bilimi va malakasini xalqaro darajaga olib chiqish maqsadi bilan chambarchas bog'liqdir. Bu maqsadlarni amalga oshirish uchun oliy ta'lim muassasalari maktablar bilan qanday hamkorlik qilishi zarur? Avvalo, oliy o'quv yurtlari rahbarlari maktab ichiga kirib borishi kerak. U yerda yosh avlodga ta'lim beradigan o'qituvchi bilan suhbatlashishi, ularning muammolarini eshitishi va hal qilishga ko'maklashishi, pedagoglar bilim va tajribasini yuksaltirishga hissa qo'shish choralarini ko'rishi zarur. Bo'lajak muallimlar, ya'ni talabalar ta'lim-tarbiyasini yanada yaxshilash haqida bosh qotirishi darkor. Chunki universitetga maktabni bitirib kelgan yoshlarning bilim darajasi kamligi, pastligidan norozi bo'lib ko'p gapiramiz. Ammo oliy ta'limni bitirib borgan o'qituvchining saviyasi haqida sinfda o'tirgan yigit-qizlarning maqsadli tayyorgarlik ko'rmayotgani to'g'risida kam o'ylaymiz. Bu masalalarni samarali hal etishda o'zaro hamkorlik – zamon talabidir.

Darhaqiqat, qachonki maktab ta'limi har jihatdan rivojlansa, kelajak maqsadlarimizga yeta olamiz. Buning uchun esa o'quv dargohlarida zamonaviy sharoitlar yaratish va imkoniyatlarni kengaytirish zarur. Ma'naviyati yuksak, tarbiyasi havas qilgulik, bilimi teran, dunyoqarashi keng, intiluvchan, fidoyi, vatanparvar yoshlarni tarbiyalash uchun nafaqat maktabga mas'ul xalq ta'lim tizimi, balki barchamiz birgalikda vakolatlarimiz doirasida o'z hissamizni qo'shishimiz zarur. Zotan, kuch birlikdadir.

REFERENCES:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentinin Ag 2017-yil 29-noyabrdagi PF-5264 son "O'zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligini tashkil etish to'g'risida"gi Farmoni.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 30-noyabrdagi PQ-3416 sonli O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligi faoliyatini tashkil etish to'g'risida"gi Qarori.
3. Avliyoqulov N.X, Musayeva N.N. "Yangi pedagogic texnologiyalar" darslik 15-20b.
4. N.A.Muslimov "Innovatsion ta'lim texnologiyalari va pedagogik kompetentlik" o`quvslubiy majmua. Toshkent: 2016. 30-31b.